

Nr 396.

Av herr **Flyg**, *angående de kungl. teatrarnas ekonomiska och konstnärliga verksamhet och skötsel m. m.*

Den 3 oktober 1930 bemyndigade regeringen chefen för ecklesiastikdepartementet »att tillkalla en sakkunnig för att inom departementet biträda med utredning av med Dramatiska teaterns verksamhet sammanhängande frågor». Till detta uppdrag utsågs hovstallmästare, friherre G. Tamm. Den 31 mars 1931 var hovstallmästare Tamm färdig och avlämnade ett betänkande.

Innan detta betänkande något granskas är det anledning att uppställa frågan: varför tillkallades denne »sakkunnige»? Av protokollet från den konselj där ovan nämnda beslut fattades framgår att statsrådet bland annat yttrat att teaterns »mindre tillfredsställande ekonomiska resultat» föranlett såväl regeringen som riksdagen att ägna Dramatiska teatern särskild uppmärksamhet. »Flera synpunkter och uppslag» hade framkommit, alla »åsyftande en mera rationaliserad drift av teatern». Statsrådet framställde vidare att »alla åtgärder böra vidtagas, som kunna vara ägnade att befordra ett fördelaktigare ekonomiskt resultat» men samtidigt betonades att man måste undvika sådana åtgärder, »som kunna tänkas äventyra teaterns uppgift att utöva en konst, som verkar i bildande och uppfostrande riktning». Ifrån denna utgångspunkt skulle utredningen bland annat gå ut på att »klarlägga om, och i vilken utsträckning, teaterns verksamhet lämpligen bör omläggas».

Huvudintrycket av hovstallmästare Tamms betänkande är att han finner teaterns verksamhet i stort sett bra som den är, att han är förvissad om en fortgående förbättring i företagets ekonomiska ställning, samt att han anser ett statsbidrag av 300,000 kronor normalt och ofrånkomligt. Huruvida betänkandets författare kommit till sina slutsatser såsom reellt sett »sakkunnig» torde vara svårt att yttra sig om. Men det förefaller icke otroligt, att en *allsidigt kunnig teaterman* skulle ha dragit slutsatser av betydligt annorlunda art än de hovstallmästare Tamm kommit till.

Under de senaste åren har mot de s. k. kungl. teatrarna riktats en många gånger mycket hård kritik. Vid många tillfällen har denna kritik kommit från håll vars sakkunskap icke kan bestridas. Utan att ställa sig i alla delar helt bakom denna kritik och med fullt erkännande av omöjligheten att driva teaterföretag av denna karaktär utan att kritik uppstår, måste man betona att den presskritik det här gäller icke utan vidare kan avfärdas såsom oförstående, oberättigad eller ovederhäftig.

Utan att bestrida det kulturellt berättigade i att ekonomiskt stöd beviljas till Operan och Dramatiska teatern måste man reagera mot att detta ekonomiska stöd anses ofrånkomligt i fall respektive företag skall kunna fortsätta sin verksamhet. Möjligen kan detta resonemang godkännas för Operans vidkommande men för Dramatiska teatern behöver och får det icke gälla. Härmed bestrides emellertid ej att, såsom säges i det Tammska betänkandet, »bidrag från det allmänna till Dramatiska teaterns verksamhet är berättigat». Teaterns kulturella betydelse får ej underskattas och statens skyldighet att biträda ekonomiskt på detta område kan ej bestridas. Men detta får icke betyda att *en* eller vissa färre teatrar komma i åtnjutande av anslag utan att deras repertoir är av en sådan karaktär att den berättigar understödet.

Hovstallmästare Tamm säger att »för Dramatiska teatern kompliceras förhållandena därav att på densamma ställes kravet, att på repertoiren giva ett *avsevärt* utrymme åt det *klassiska dramat* samt att gynna *inhemsk dramatik*». Hur förhåller det sig i detta avseende? Kan man säga att Dramatiska teatern beträffande repertoiren väsentligt skiljer sig från övriga jämförliga teatrar? Så är icke fallet. Såväl på Oscars-teatern, Komedi- och Blancheteatrarna samt Nya intima teatern har en repertoir av kvalitativt minst lika hög nivå framförts under närmast bakom oss liggande säsonger. Ytterst få svenska program har framförts på Dramatiska teatern. Strindberg har icke spelats på länge. Beträffande det »klassiska dramat» är förhållandet likartat. Teatern har i stället sökt konkurrera med övriga scener med en repertoir, som icke alltid varit högre i kvalitativt avseende. Detta är givetvis icke teaterns uppgift, och ett dylikt förhållande medför att motivet till statligt anslag bortfaller.

I det Tammska betänkandet säges mycket, mot vilket invändningar vore att göra. Så t. ex. avsnittet om teaterchefens förhållande till regisören. Skulle denne sistnämnde i sitt konstnärliga arbete bli helt beroende av teaterchefen och företagets styrelse, bleve detta förvisso knappast till fördel för teatern. Men här är icke platsen att i detalj göra invändningar mot det Tammska betänkandet. Ur olika synpunkter måste hovstallmästare Tamms utredning betecknas såsom otillfredsställande. Beträffande de »åtgärder», som av hovstallmästare Tamm föreslås, behöver i vissa fall ingen invändning göras, men de utgå alla från uppfattningen att i stort sett allt är bra som det är. Så kan dock icke vara förhållandet.

Emellertid är icke det Tammska sakkunnigebetänkandet det enda och väsentliga motivet till denna motion. Här förestår utan tvivel en allvarlig kris på teaterns område. Ett av tecknen härpå är utan tvivel de förhandlingar, som, enligt pressen, pågå mellan Dramatiska teaterns styrelse och ledningen för Oscarsteatern. Vad som avses med dessa förhandlingar är ännu ovisst. Förmodligen syftar man till ett samarbete, och förmod-

ligen kommer detta samarbete att motiveras såsom gagneligt för bägge parter. Det är möjligt att så kan bli förhållandet. Men varför skall detta samarbete i så fall stanna enbart mellan dessa tvenne scener? Borde det icke utsträckas att omfatta även andra företag med minst lika goda kvalifikationer både i fråga om artister som beträffande repertoir? Denna frågas berättigande torde ej kunna bestridas. Den statsunderstödda scenen får givetvis icke engagera sig med ett av de företag, som nu befinna sig i en hård konkurrens. En granskning av vad som här förekommer är på sin plats.

En annan fråga, som under den senaste tiden varit föremål för offentlig diskussion, är disponerandet av de överskottsmedel, som uppstår på A.-B. Radiotjänsts verksamhet. Här har tanken framförts att dessa medel skulle komma teaterverksamheten till godo. Mot detta har man från annat håll haft invändningar att göra. Riksdagen kan väl knappast utan vidare blunda för detta spörsmål och låta vederbörande företag här bestämma efter gottfinnande. Frågan bör ägnas en undersökning och ett förslag framläggas.

Till sist må här några ord sägas om Operan. Den offentliga kritik, som riktats mot särskilt detta företag, kan icke utan vidare lämnas utan avseende. Beträffande företagets rent konstnärliga skötsel och kritiken i detta avseende skall här icke ordas. Men det envælde, som nuvarande chef infört, som lett och leder till permanenta konflikter vid företaget och som bland annat resulterat i att misshagliga artister antingen skilts från företaget eller förvisats till avlönad sysslolöshets triviala tillvaro, denna enväldesregim kan ej utan vidare få fortgå. Utan tvivel måste ett teaterföretag ledas med fast hand. Men denna fasta hand måste styras av objektivitet och vidsynthet. Även från andra utgångspunkter vore de nuvarande förhållandena vid Operan förtjänta av en sakkunnig granskning.

Verksamheten vid bägge de anslagsåtnjutande teatrarna i Stockholm bör bli föremål för en *sakkunnig* utredning. Denna utredning bör denna gång företagas av ekonomiskt, konstnärligt och teater tekniskt kunniga personer. Den bör omfatta företagens hela verksamhet. Särskild uppmärksamhet bör riktas på förutsättningarna för turnéverksamhet på landsorten. »Nationalseener» böra ju ej uteslutande arbeta i Stockholm. Den tanke, som hovstallmästare Tamm framför om successivt utbyggnad av Dramatiska teaterns reservfond, bör föra till en undersökning av förutsättningarna för bildandet av en allmän teaterfond, vars räntor kunde användas till den goda och folkligt uppfostrande teaterkonstens stöd. Såsom nu är understöddes en scen utan att den kan uppvisa några till understöd särskilt berättigande kvalifikationer. Då den Tammska »utredningen» avser att ytterligare binda fast dessa förhållanden, förefaller det naturligt att riksdagen låter verkställa en ny utredning, som omfattar hela det frågekomplex, som här ovan berörts.

Med stöd av vad härmed anförts föreslås alltså,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till regeringen anhålla om verkställandet av en allsidig, av teatersakkunniga personer utförd utredning om

a) de s. k. kungl. teatrarnas ekonomiska och konstnärliga verksamhet och skötsel,

b) understöd till teaterverksamheten i övrigt samt disponerandet av radioverksamhetens överskottsmedel, samt

c) för riksdagen förelägga de förslag, vartill utredningen eventuellt kan föranleda.

Stockholm den 22 januari 1932.

Nils Flyg.